Telšių visuomenės sveikatos centras (toliau – Centras) 2013 m. rugsėjo, spalio, lapkričio mėnesiais atliko valstybinę visuomenės sveikatos saugos kontrolę 24 bendrojo ugdymo mokyklose ir jų skyriuose. Valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės metu vertinta bendrojo ugdymo mokyklų patalpų įrengimo, jų priežiūros ir vykdomo ugdymo proceso organizavimo atitiktis Lietuvos higienos normos HN 21:2011 „Mokykla, vykdanti bendrojo ugdymo programas. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. įsakymu Nr. V-773 (Žin., 2011, Nr. 103–4858) (toliau – HN 21:2011), reikalavimams.

20 patikrintų mokyklų nustatyti pažeidimai: mokyklos patalpos neatitinka higienos normos reikalavimų, veikla vykdoma neturint leidimo–higienos paso, nepakanka asmens higienos priemonių. Patikrinimų metu pažeidimų nenustatyta Telšių specialiojoje, Ubiškės mokyklose, Janapolės pagrindinės mokyklos pradinėse klasėse, Rainių mokykloje–darželyje.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo (Žin., 2002, Nr. 56–2225) nuostatomis, bendrojo ugdymo mokyklų ugdymo veiklai būtinas leidimas–higienos

pasas, liudijantis, kad veiklos sąlygos atitinka visuomenės sveikatos saugos teisės aktų reikalavimus. Iš patikrintų 24 bendrojo ugdymo mokyklų veiklą vykdė neturėdamos leidimo–higienos paso 10 (42 proc.) – Luokės, Tryškių, Žarėnų vidurinės, Pavandenės, Upynos, „Germanto“ pagrindinės mokyklos, Nevarėnų pagrindinės mokyklos Mitkaičių skyrius, Suaugusiųjų mokykla, Varnių gimnazija, V. Borisevičiaus gimnazijos pradinio ugdymo klasės.

Bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojai prieš pradėdami dirbti ir vėliau periodiškai privalo teisės aktų nustatyta tvarka pasitikrinti sveikatą, ar neserga užkrečiamomis ligomis. Nustatyta, kad šis reikalavimas pažeistas Luokės vidurinėje mokykloje ir Žemaitės gimnazijoje (8 proc.).

Mokyklų darbuotojai taip pat privalo išklausyti privalomąją higienos įgūdžių mokymo programą, kad būtų supažindinti su teisės aktų reikalavimais ugdymo įstaigų patalpų, inventoriaus naudojimu ir priežiūra, ugdymo proceso organizavimu, užkrečiamųjų ir priklausomybės ligų profilaktika. Sveikatos žinių atestavimo pažymėjimus, liudijančius privalomosios higienos įgūdžių mokymo programos išklausymą, patikrinimų metu turėjo visų mokyklų darbuotojai.

Siekiant užtikrinti, kad mokiniams, patyrusiems sužalojimų, būtų kuo skubiau suteikta pirmoji pagalba, bendrojo ugdymo mokyklų pedagogai pirmaisiais darbo metais ir vėliau kas penkerius metus privalo išklausyti privalomojo pirmosios pagalbos mokymo programą bei turėti tai patvirtinantį sveikatos žinių pažymėjimą. Privalomojo pirmosios pagalbos mokymo programą buvo išklausę visi mokyklų pedagogai.

Bendrojo ugdymo mokyklose taip pat turi būti tinkamai sukomplektuoti pirmosios pagalbos rinkiniai. Jų sudėtis ir apimtis turi atitikti teisės aktų reikalavimus. Vadovaujantis HN 21:2011 nuostatomis, pirmosios pagalbos rinkiniai turi būti sporto salėje, dirbtuvėse (tyrimų duomenimis, sportuodami ir darbų pamokose mokiniai susiduria su didele rizika susižeisti) ir sveikatos kabinete (jei mokykloje sveikatos kabinetas neįrengtas – mokyklos vadovo nustatytoje vietoje). Patikrinimų metu pirmosios pagalbos rinkiniai buvo visose mokyklose. Rinkinių sudėtis ir apimtis neatitiko teisės aktų reikalavimų 2 (8 proc.) mokyklose: Suaugusiųjų mokykloje ir Žemaitės gimnazijoje.

Siekiant palaikyti taisyklingą mokinių laikyseną, mokyklose turi būti sudaromos sąlygos mokiniams sėdėti jų ūgį atitinkančiuose suoluose. Šio reikalavimo pažeidimų tikrintose mokyklose nenustatyta.

Stacionarios kompiuterizuotos mokymo vietos įrengtos 19 (79 proc.) patikrintų mokyklų prisilaikant reikalavimų, išskyrus Luokės vidurinę mokyklą, kur prie vieno monitoriaus sėdi po du mokinius, tuo pažeidžiant HN 21:2011 reikalavimus.

Kūno kultūra yra svarbi ugdymo proceso dalis, taip pat viena iš priemonių, padedančių stiprinti mokinių sveikatą. Sporto salės yra 19 (79 proc.) patikrintų mokyklų. Neturi sporto salių Suaugusiųjų mokykla, Nevarėnų pagrindinės mokyklos Mitkaičių skyrius, V. Borisevičiaus gimnazijos pradinės klasės, Janapolės pagrindinės mokyklos pradinės klasės, Rainių mokykla – darželis.

Patikrinimų metu nustatyta, kad ne visose mokyklose sudaromos minimalios higieninės sąlygos: 6 (25proc.) mokyklose mokiniams skirtuose tualetuose patikrinimo metu nebuvo tualetinio popieriaus (Žemaitės, „Džiugo“ gimnazijose, „Atžalyno“, „Kranto“, Nevarėnų pagrindinėse mokyklose, Suaugusiųjų mokykloje), 5 (21 proc.) – į prie tualetų įrengtas praustuves netiekiamas karštas vanduo („Džiugo“, V. Borisevičiaus gimnazijose, V. Borisevičiaus gimnazijos pradinėse klasėse, Tryškių ir Luokės vidurinėse mokyklose, 7 (33 proc.) mokyklose nebuvo rankų džiovintuvų ar popierinių rankšluosčių („Džiugo“, V. Borisevičiaus gimnazijose, Tryškių, Luokės vidurinėse, „Atžalyno“, Upynos pagrindinėse, Janapolės pagrindinės mokyklos pradinėse klasėse).

Apšvietimas – vienas iš mokyklos aplinkos veiksnių, darančių įtaką mokinių sveikatai. Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, vaikų, turinčių regėjimo sutrikimų, skaičius kasmet didėja: 2007 m. – iš 1000 vaikų iki 17 m. regėjimų sutrikimų turėjo127,9, 2011 m. – 169,4. Atsižvelgiant į Lietuvos klimato sąlygas ir ilgai trunkantį tamsųjį metų laiką, ypač svarbu bendrojo ugdymo įstaigose užtikrinti tinkamą dirbtinį apšvietimą. Dirbtinis apšvietimas tiesiogiai priklauso nuo šviestuvų ir lempų būklės. Dirbtinio apšvietimo šaltiniai turi skleisti pakankamai stiprų ir tolygiai išsklaidytą šviesos srautą. Šiuos reikalavimus geriausiai atitinka liuminescencinės lempos, kurios, vadovaujantis higienos normos nuostatomis, turi būti naudojamos mokyklų patalpų apšvietimui. Bendrojo ugdymo mokyklose atliktų patikrinimų metu nustatyta, kad 7 (29 proc.) mokyklose ne visose mokymo klasėse ir mokymo kabinetuose dirbtiniam apšvietimui naudojamos liuminescencinės lempos (Tryškių, Žarėnų vidurinėse, Buožėnų, Eigirdžių, Pavandenės pagrindinėse mokyklose, Nevarėnų pagrindinės mokyklos Mitkaičių skyriuje, V. Borisevičiaus gimnazijos pradinėse klasėse). 2013 metais dirbtinis apšvietimas sutvarkytas, kaitrinės lempos pakeistos liuminescencinėmis Suaugusiųjų mokykloje.

Vadovaujantis higienos normos nuostatomis, mokymo klasėse ir mokymo kabinetuose turi būti įrengtos žaliuzės arba užuolaidos, apsaugančios nuo tiesioginių saulės spindulių. Šio higienos

normos reikalavimo nesilaikoma Kaunatavos pagrindinėje mokykloje.

Valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės metu taip pat vertinta ugdymo proceso organizavimo atitiktis visuomenės sveikatos saugos teisės aktų reikalavimams. Netinkamai organizuojamas ugdymo procesas gali daryti neigiamą įtaką mokinių psichinei ir fizinei sveikatai. Valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės duomenimis patikrintose mokyklose ugdymo proceso organizavimas atitinka higienos normos reikalavimus. Pamokų tvarkaraščiuose yra numatytos pertraukos sudarant galimybę pailsėti tarp pamokų, pavalgyti. Mokyklose pradinukams nėra daugiau 5 pamokų, o V–XII klasių mokiniams daugiau 7 pamokų per dieną.

Šiais mokslo metais 2 (8 proc.) („Džiugo“ gimnazija, „Germanto“ pagrindinė mokykla) iš patikrintų mokyklų ne visi mokiniai buvo pateikę sveikatos pažymėjimus. Duomenys apie mokinių sveikatą reikalingi parenkant tinkamą suolą, nustatant, kokiu krūviu vaikas gali sportuoti kūno kultūros pamokose. Mokykloje surinkta informacija apie vaikų sveikatos profilaktinių patikrinimų rezultatus naudojama mokinių sveikatos stebėsenai.

Taip pat valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės metu vertinta maitinimo organizavimo atitiktis Maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. V-946 „Dėl maitinimo organizavimo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir vaikų socialinės globos įstaigose tvarkos aprašo, patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 140–6573) (toliau – Tvarkos aprašas), reikalavimams.

Tvarkos apraše reglamentuota, kad bendrojo ugdymo įstaigose turi būti organizuojami pietūs, kurių metu vaikai turi gauti šilto maisto. Visose patikrintose mokyklose ir jų skyriuose organizuojami pietūs, kurių metu patiekiamas šiltas maistas. Vaikų maitinimo valgiaraščiai parengti savarankiškai maitinimo paslaugos teikėjo. Visose 24 tikrintose mokyklose valgiaraščiai suderinti su visuomenės sveikatos centru, vienas iš pietums patiekiamų patiekalų yra tausojantis virškinimo sistemą. 14 (58 proc.) bendrojo ugdymo mokyklų organizuotas papildomas mokinių maitinimas (pusryčiai) ir 8 (33 proc.) mokyklose tiekiami laisvai pasirenkami užkandžiai.

Bendrojo ugdymo mokyklose yra sudarytos higieniškos sąlygos nemokamai atsigerti geriamojo vandens. Valgiaraščių ir vaikų maitinimo atitikties patikrinimo žurnalai pildomi visose tikrintose

mokyklose.

Patikrinus bendrojo ugdymo mokyklas parašyti patikrinimo aktai su išvadomis, nurodyti terminai nustatytiems pažeidimams pašalinti. Su mokyklose nustatytais pažeidimais supažindinti mokyklų vadovai. Yra pažeidimų, kuriems pašalinti reikia didesnių investicijų. Tai nesaugi grindų danga (suplyšęs linoleumas) 8 (33 proc.) bendrojo ugdymo mokyklose: Luokės, Tryškių vidurinės, Suaugusiųjų mokykla, V. Borisevičiaus, „Džiugo“, Varnių Motiejaus Valančiaus gimnazijos, Eigirdžių, Kaunatavos pagrindinės mokyklos. Tačiau dalies pažeidimų galima būtų išvengti vien atsakingiau žiūrint į higienos normos reikalavimus.

Siekiant, kad vaikai augtų saugioje, sveikoje aplinkoje visuomenės sveikatos specialistai prisideda patarimais, konsultacijomis, savivaldybė – lėšomis, o pačios mokyklos – higienos normų reikalavimų vykdymu.

Telšių visuomenės sveikatos centro Visuomenės sveikatos saugos kontrolės skyrius